

Riktlinjer för kontroll av lämplighet hos ställföreträdare

För bedömning av lämplighet hos ställföreträdare vid förordnade

ÖFN 2019/21

Wärna akt o

Antagen av Överförmyndarnämnden 2019-08-14, § 28

Mitt i Skåne

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	3
1.1	Syfte.....	3
1.2	Definitioner och förkortningar.....	3
1.3	Ställföreträdarskap som omfattas av bestämmelserna.....	3
2.	Allmänt om lämplighetsprövningen.....	4
3.	Obligatoriska kontroller.....	4
3.1	Kontroll mot Kronofogdens register.....	4
3.2	Kontroll mot Polisens misstanke och belastningsregister.....	5
3.3	Kontroll mot socialtjänstens register.....	5
3.4	Kontroll mot Överförmyndarens register.....	5
4.	Krav på ställföreträdare ställda av nämnden.....	6
4.1	Utbildning.....	6
4.2	Datorvana, digital redovisning och e-post.....	6
4.3	Språkkunskaper.....	6
4.4	Tillgänglighet.....	6
4.5	Personlig intervju.....	6
5.	Individuell prövning.....	7
5.1	Specialkompetenser.....	7
5.2	Risk för intressekonflikt.....	7
5.3	Allmän bedömning av lämplighet.....	7
6.	När utredning av lämplighet ska göras.....	8
6.1	Löpande kontroller.....	8
6.2	Vid förekomst.....	8

1. Inledning

Riktlinjen innehåller bestämmelser för bedömning av lämplighet av ställföreträdare förordnade enligt Föräldrabalken (SFS 1949:381) och Lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn. Riktlinjerna är utarbetade av Överförmyndarnämnden för bedömning av lämplighet hos ställföreträdare med uppdrag i Höör och Hörby kommun.

Riktlinjerna är framtagna utifrån gällande lagstiftning och praxis på området samt nationella riktlinjer (ISBN 978-91-7281-908-5)

1.1 Syfte

Riktlinjen är framtagen för att säkerställa ett rättssäker beslutsförfarande inom Överförmyndarnämndens verksamhet vid bedömning av lämpligheten hos de som önskar verka som ställföreträdare. Vidare för att tillförsäkra likabehandling av ställföreträdare och huvudmän. Riktlinjen ska användas som grund mot vilken bedömningen görs, men en enskild bedömning görs i varje ärende.

1.2 Definitioner och förkortningar

- FB – Föräldrabalken
- EKB – Ensamkommande barn
- Ställföreträdare - En god man med förordnande enligt 11 kap. 1–4 §§ FB, en förvaltare med förordnande enligt 11 kap. 7 § FB, en förordnad förmyndare eller en medförmyndare, en god man med förordnande enligt 2 § lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn.
- Huvudman - Vuxen person som har god man enligt 11 kap. 1–4 §§ FB eller förvaltare enligt 11 kap. 7 § FB, barn som har en förordnad förmyndare eller barn som har god man enligt 2 § lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn.

1.3 Ställföreträdarskap som omfattas av bestämmelserna

- Ställföreträdare förordnad med stöd av **11:1- 11:3 FB.**
- God man förordnad med stöd av **11:4 FB.**
- Förvaltare förordnad med stöd av **11:7 FB.**
- Särskilt förordnad vårdnadshavare **kapitlet 10 FB.**
- Förordnad förmyndare **kapitlet 10 FB.**
- God man förordnad enligt **Lag om god man för ensamkommande barn (SFS 2005:429).**

2. Allmänt om lämplighetsprövningen

Enligt FB 11 kap. 12 § ska god man eller förvaltare vara rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig. Innan någon förordnas till god man eller förvaltare ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs. Den som är underårig eller själv har förvaltare från inte vara ställföreträdare. Utöver detta finns ingen närmare beskrivning i lagen om vem som ska anses var lämplig för uppdrag som ställföreträdare.

Bestämmelse finns i FB 11 kap. 20 § ska en ställföreträdare som kommit på ekonomiskt obestånd entledigas från uppdraget om personen på grund av detta är att anses som olämplig.

I praxis har utarbetats visa kontroller som i dag anses vara obligatoriska och som ska göras vid kontroll av ställföreträdare. Utöver dessa är det upp till Överförmyndarnämnden själv att avgöra vad som ska ligga till grund för lämplighetsbedömningen.

Lämplighetsprövningen består av tre delar:

1. Obligatoriska kontroller
2. Krav på ställföreträdare ställda av nämnden
3. Individuell prövning

Viktigt att ta med sig i lämplighetsbedömningen är att bedömningen ska ses som ett sätt att motverka att olämpliga personer förordnas som ställföreträdare och att huvudmän lider skada. Det är alltid huvudmännens intresse och behov som ska var utgångspunkten i lämplighetsbedömningen.

Nämnden ska genom sin prövning minimera risken att huvudmän lider rättsförluster eller på annat vis lider skada.

3. Obligatoriska kontroller

Det finns ett antal kontroller som har utarbetats i praxis och som tingsrätten förväntar sig att nämnden gör när lämplighetsprövning av ställföreträdare ska göras. Dessa kontroller har sin grund i de få lagkrav gällande ställföreträdares lämplighet som finns. Motsvarande finns även i de nationella riktlinjerna.

3.1 Kontroll mot Kronofogdens register

- Ställföreträdare får inte förekomma i Kronofogdens register med en aktuell skuld.
- Ställföreträdare bör inte ha betalningsföreläggande hos Kronofogden som syns på registerutdrag.

Grund: Enligt FB 11 kap. 20 § ska en ställföreträdare inte vara på obestånd. Detta för att en skuldsättning hos ställföreträdaren ses som en riskfaktor. Skuld sättning och betalningsföreläggande kan indikera en oförmåga att hantera den egna ekonomin och personen bör då inte handha någon annans ekonomi.

Undantag: Kan göras om ställföreträdaren kan ge en fullgod förklaring till skulden eller betalningsföreläggandet. Dock ska upprepade förekomster anses göra ställföreträdaren olämplig även om fullgod förklaring kan ges.

3.2 Kontroll mot Polisens misstanke och belastningsregister

- Ställföreträdare får inte förekomma i Polisens misstanke och belastningsregister.

Grund: Enligt FB 11 kap. 12 § ska en ställföreträdare vara rättrådig. Ställföreträdaren får inte ha begått brott. Då en huvudman ofta är mer utsatt och kan befinna sig i en beroendeställning mot sin ställföreträdare kan det anses tillräckligt att ställföreträdaren bara är misstänkt för brott.

Undantag: Bör inte göras. Om en person i alla andra avseende bedöms för uppdraget vara särskilt lämplig kan undantag göras om det rör sig om mindre allvarlig brott. Våldsbrott eller förmögenhetsbrott kan inte undantas. Så små brott som snatteri har ansetts vara tillräckligt för att

entlediga ställföreträdare. (Jfr Hovrätten för Skåne och Blekinges mål den 12 mars 2018, nr ÖA 3177–2017)

3.3 Kontroll mot socialtjänstens register

- Ställföreträdare får inte vara aktuell för försörjningsstöd enligt SoL 4 kap 1 §.
- Ställföreträdare får inte vara aktuell för vård enligt LVM.
- Ställföreträdare får inte vara aktuell i utredning gällande barn. (Undantag familjehemsutredning, faderskap och adoption)
- Ställföreträdare bör inte i övrigt vara aktuell hos socialtjänsten för insatser enligt SoL.

Grund: Att ställföreträdaren inte har förmåga att försörja sig själv ses som en riskfaktor. Ställföreträdare som tvångsvårdas för missbruksproblematik kan inte anses lämpliga att företräda någon annan. Ställföreträdare bör ha ett neutralt förhållande till socialtjänsten så rollen som ställföreträdare inte påverkas av personliga förhållanden.

Undantag: Kan göras om kontakten med socialtjänsten bedöms inte påverka uppdraget och insatser och bistånd är av den natur att det bedöms inte påverka ställföreträdarens lämplighet. Exempelvis insats i form av anhörigstöd, kontaktperson, ledsagare och hemtjänst.

3.4 Kontroll mot Överförmyndarens register

- Ställföreträdare får inte ha förvaltare förordnad för sig.
- Ställföreträdare får inte ha god man förordnad för sig.
- Ställföreträdare bör inte ha mer än 10 uppdrag i kommunen.

Grund: Enligt FB 11 kap. 12 § får den som har förvaltare inte vara ställföreträdare för någon annan. Även den som har hjälp i form av god man bör anses vara olämplig att företräda någon annan. Det finns risk att huvudmannen lider skada om ställföreträdaren inte har förmåga att utföra uppdraget och hjälpa huvudmannen på det vis som behövs.

4. Krav på ställföreträdare ställda av nämnden

Överförmyndarnämnden kan utöver det som krävs av domstolar i prövning av lämplighet ställa vissa krav på ställföreträdare.

4.1 Utbildning

- Ställföreträdare bör ha en grundläggande utbildning i uppdraget.

Detta kan vara genom den utbildning som erbjuds av kommunen för alla nya ställföreträdare, den utbildning som ställföreträdaren fått i annan kommun eller likvärdig utbildning genom studiecirkel, mentorskap eller annat. Även lång tidigare erfarenhet som god man kan bedömas som likvärdig.

4.2 Datorvana, digital redovisning och e-post

- Ställföreträdare bör ha tillgång till en e-postadress som kontrolleras av ställföreträdaren regelbundet.
- Ställföreträdare ska ha möjlighet att göra ansökningar digitalt till myndigheter.
- Ställföreträdare bör ha möjlighet att lämna redovisning till nämnden i digital form.

4.3 Språkkunskaper

- Ställföreträdare ska ha god kunskap i svenska språket och kunna uttrycka sig väl i tal och skrift samt kunna tolka skrivelser från myndigheter utan tolk.

Grund: En ställföreträdare ska bevaka sin huvudmans rättigheter i samhället. För detta krävs tillräckliga kunskaper i svenska språket att förstå skrivelser från myndigheter, kunna söka egen information samt kunna kommunicera klart och tydligt i skrift.

4.4 Tillgänglighet

- Ställföreträdare ska ha giltig postadress för att kunna ta emot skrivelse från Överförmyndarnämnden. Om ställföreträdare inte är tillgänglig under en längre tid ska detta i god tid anmälas till nämnden.
- Ställföreträdare ska anmäla till nämnden giltig kontaktinformation. Vid ändring av kontaktinformation ska nämnden informeras.
- Ställföreträdare ska hämta ut rekommenderade försändelser från Överförmyndarnämnden.

4.5 Personlig intervju

Genom en personlig intervju ska Överförmyndarnämnden göra en bedömning av följande:

- Livssituation: En ställföreträdare bör ha stabilt privatliv, stabil ekonomi och en huvudsaklig sysselsättning.
- Personlig mognad: Ställföreträdare ska ha förmåga att förhålla sig professionell och inte ta situationer som uppstår i uppdraget personligt.
- Erfarenhet: En ställföreträdare bör ha många och varierande erfarenheter, och därför har resurser att hantera de olika situationer som uppstår i uppdraget.
- Kunskap: Ställföreträdare ska ha kunskaper om hur samhället fungerar och kunskap om myndigheter och myndighetsfunktioner.

5. Individuell prövning

En ställföreträdare som uppfyller att krav kan ändå bedömas som olämplig för vissa uppdrag. Det kan finnas speciella omständigheter i det enskilda fallet som gör att en person kan vara lämplig som ställföreträdare i allmänhet men inte för just det specifika fallet. Därför ska det alltid göras en prövning av ställföreträdarens lämplighet för just det specifika uppdraget.

Att en person inte anses lämplig för ett uppdrag innebär inte att personen inte kan vara lämplig för ett annat. En individuell bedömning ska alltid ske i varje enskilt fall.

5.1 Specialkompetenser

En del uppdrag är mycket komplicerade och ställer höga krav på ställföreträdarens kunskaper. Nämnde ska göra en utvärdering av specialkompetenser som krävs i det specifika uppdraget och göra en bedömning om ställföreträdare besitter dessa kunskaper eller har möjlighet att skaffa sig dessa under uppdraget. Kan vara juridiska kunskaper, kunskap om skuldsättning och skuldsanering, fastighetsförsäljning, förvaltning av företag, missbruk, psykisk ohälsa ect. Nämnde ska sträva efter att ställföreträdare så långt det möjligt besitter de special kunskaper som uppdraget kräver.

5.2 Risk för intressekonflikt

Nämnde ska göra en utvärdering om det finns en risk för intressekonflikt för ställföreträdaren i uppdraget. Risk för intressekonflikter finns speciellt då den som är ställföreträdare även är:

- Nära anhörig
- Kontaktperson
- Personlig assistent
- På annat vis ansvara för omsorg och omvård av huvudmannen
- Arvinge
- Delägare i gemensamt bolag, fastighet eller annan egendom.

Om risk för intressekonflikt föreligger så bör personen inte anses lämplig som ställföreträdare. Ska ske en individuell bedömning i varje enskilt fall.

Undantag: Kan göras om det föreligger särskilda omständigheter såsom en mycket nära och väl fungerande relation, tidigare fungerande samarbete genom fullmakt eller liknade.

5.3 Allmän bedömning av lämplighet

Slutligen ska en allmän bedömning av lämpligheten göras. Saker som personlighet, förhållningsätt och ålder hos ställföreträdaren ska ställas mot de krav som ställs i uppdraget, vem huvudmannen är, de önskemål som huvudmannen har och övriga omständigheter som kan vara av relevans i bedömningen av lämpligheten för uppdraget.

6. När utredning av lämplighet ska göras

Överförmyndarnämnden ska göra en lämplighetutredning när:

- När överförmyndarnämnden inhämtar utredning om lämplighet till rätten enligt 10 kap. 14 § och 11 kap. 17 a § FB.
- Innan beslut om förordnande om tillfälligt godmanskap enligt 11 kap.1–3 §§ FB.
- Innan beslut om förordnande av god man för ensamkommande barn.
- Vid byte av ställföreträdare enligt 11 kap. 4 och 7 §§ FB.

Överförmyndarnämnden bör göra en lämplighetutredning när:

- Vid utredning av inkomna klagomål på ställföreträdare.
- I övriga fall då det finns skäl att ifrågasätta ställföreträdares lämplighet för uppdraget.

6.1 Löpande kontroller

Överförmyndarnämnden ska årligen kontrollera ställföreträdare som har aktiva uppdrag i kommunerna. Detta ska ske oavsett om nämnden fått indikation på att det finns anledning att ifrågasätta lämpligheten hos ställföreträdare eller inte. Vid löpande kontroll så ska nämnden kontrollera ställföreträdare enligt de obligatoriska kontrollerna (se ovan).

Kontrollen ska enligt fastställt årshjul.

6.2 Vid förekomst

Om ställföreträdare förekommer i register vid kontroll ska en ny bedömning av lämpligheten göras. Om nämnde finner att ställföreträdaren ska anses olämplig för uppdraget ska beslut om entledigande enligt föräldrabalken 11 kap. 20 § fattas av nämnden.

- Ställföreträdare ska informeras om kontrollen och ges möjlighet att yttra sig innan nämnde beslutar i fråga om entledigande.
- Huvudmannen ska ges möjlighet att yttra sig innan nämnden beslutar i fråga om entledigande.

Bara det faktum att en ställföreträdare förekommer i register är inte grund för entledigande. En individuell bedömning ska alltid ske i varje enskilt fall.